Nooit Gedacht, oude boerderij te boek gesteld

De eeuwenoude hoeve Nooit Gedacht aan de Noordeindseweg in Delfgauw, vlak achter IKEA, stond in 1995 op de nominatie voor de sloop. Inmiddels is het pand zorgvuldig gerestaureerd en als monument erkend. Onlangs is over de boerderij en haar geschiedenis een fraai geïllustreerd boek verschenen.

KEES VAN DER WIEL

↑ De boerderij waarvan de voorgevel opvallend genoeg niet naar de weg maar naar het land gericht is. (foto Herman Zonderland)

↓ Fia en Jan de Wilde voor de zuidgevel van de boerderij met jaartal 1676. (PC)

Toen Jan de Wilde destijds in het plaatselijk blad las over de op handen zijnde sloop, dacht hij onmiddellijk: dat nooit, en greep naar de telefoon. Of hij even kon komen praten. Hoezo? Wilde hij de boerderij soms kopen?

Het gebouw stond er in 1995 zwaar gehavend bij. De zoon van de laatste boer was een nieuw bedrijf in Hazerswoude begonnen en de boer zelf wilde voor zijn oude dag een nieuwe woning op deze plek. Van binnen was het in 1960 verbouwd tot een wirwar van kleine hokjes. Jan wist daar alles van. Als jong maatje in het aannemersbedrijf van zijn vader had hij als een van zijn eerste klussen de oude melkkelder en de opkamer moeten uitbreken om een tweede woning in het pand te maken. Meerdere oude eiken balken en een fraai tegeltableau met papegaaien gingen daarbij naar een opkoper.

Na enig loven en bieden werd de koop bij handjeklap gesloten. Plotsklaps waren Jan en Fia de Wilde eigenaar van een bouwval. Jan zag het helemaal zitten. Fia wat minder. Zij had moeite zich voor te stellen hoe het ooit bewoonbaar kon worden.

RESTAURATIE

Jan ging enthousiast aan de slag. Al zijn vrije uren stopte hij erin om het oude metselwerk in ere te herstellen en de kozijnen terug te zetten die hij er ooit eigenhandig uit had gesloopt. Ook de melkkelder en de opkamer werden zo goed als kon hersteld. De oude hooibergen stonden er gelukkig nog. Voor de restauratie ging Jan her en der te rade voor bouwhistorische adviezen. Langzamerhand werd hij zelf ook een kenner van oude balken en historische metselverbanden.

Al doende raakte ook Fia steeds meer in de oude boerderij geïnteresseerd. Zij begon uit te pluizen wie er in de loop der eeuwen allemaal hadden geboerd en besloot een boek te maken over de geschiedenis van de oude hoeve.

Het jaartal 1676 staat duidelijk zichtbaar op de zuidgevel. Bij nader inzien blijkt dat niet het bouwjaar van de boerderij, maar de datum van een nieuwe vleugel met een melkkelder en opkamer daarboven. Bouwhistorisch onderzoek aan het metselwerk en de eiken balkenconstructie wijzen uit dat de kern van de boerderij van veel oudere datum moet zijn. Bij graafwerk onder de vloer vond Jan funderingsresten met middeleeuwse kloostermoppen en een oude stookplaats, waar hij archeoloog Epko Bult bij haalde. De zorgvuldig aan elkaar gelijmde scherven van een aspot staan als bewijs daarvan naast de huidige open haard.

BOTERBOEREN

Vanaf 1745 is de boerderij steeds eigendom geweest van boeren die het bedrijf zelf exploiteerden en zich, zoals veel Delflandse boeren, toelegden op het maken van boter. Al was de laatste boer voornamelijk een fokker van dikbilkoeien. Dat boter maken was overigens voornamelijk het

Created by Paint S

werk van de boerin. Achter de keuken stond nog een oude karnmolen, waarin een paard rondliep. Die was omgebouwd tot toiletruimte. Jan herstelde de molen en liet hem met een kraan over het dak tillen naar een plek op het erf om meer licht in de keuken te krijgen. Onder de keukenvloer kwam een hardstenen grondplaat tevoorschijn waarop de karn had gestaan. Die ligt nu weer mooi opgepoetst in het zicht.

VERSNIPPERD HOFLAND

Voor 1745 was de eigendomssituatie van het bedrijf gecompliceerder. Vanaf ongeveer 1540 is in archieven terug te vinden wie hier hebben geboerd. Van oudsher heeft altijd bij de boerderij een kavel grond behoord die reikte van de Noordeindseweg tot aan de Rijskade in Pijnacker. Dat land viel sinds het begin van de ontginningen in de elfde eeuw onder het zogenoemde 'hofrecht' van de Hof van Delft. Dat was een vorm van erfpacht waarbij de bezitters zich tot 1795 regelmatig moesten laten registreren. Dankzij de administratie die daarvan is bewaard gebleven, is het eigendom van het land van de boerderij eeuwenlang te volgen.

Halverwege de zestiende eeuw was die kavel in handen van vijf verschillende eigenaren, die allemaal hun stuk verpachtten aan dezelfde boer, Jan Philipsz. De boer was zelf alleen eigenaar van de toen al bestaande boerderij aan de weg, met 'bargen en boomgaard'. Destijds was het een gemengd bedrijf waarin akkerbouw nog een grote rol speelde, gecombineerd met het weiden van slachtvee.

In de beginjaren van de Tachtigjarige Oorlog zag zijn zoon Michiel kans de verpachters een voor een uit te kopen en zich op te werken tot grondbezittende boer. Het ging de boeren in die tijd goed door de stijgende landbouwprijzen dankzij de groeiende steden. Ook al stond alles voor het ontzet van Leiden in 1574 voor ruime tijd onder water.

WEESMEISJES

Na zijn dood zetten zijn schoonzoon en dochter Grietje het bedrijf voort. Hun huwelijk bleef echter kinderloos. Na hun dood zorgde dat halverwege de zeventiende eeuw voor een versnippering van het eigendom onder vele verre familieleden. Het leeuwendeel van het bezit kwam daarbij uiteindelijk op naam van de weeskinderen Maria en Jannetje van der Houff. Hun voogd Jan Langelaan was een van de mede-eigenaren en pachtte de boerderij van de gezamenlijke erfgenamen. Mede met het geld van de weesjes verbouwde hij in 1676 de boerderij tot een voor die tijd modern zuivelbedrijf.

Daarmee kwam Fia de Wilde met haar zoektocht weer uit bij het jaartal op de zuidgevel van de boerderij. Het is aan haar werk te danken dat dit stuk erfgoed op een steenworp afstand van de stad nu zorgvuldig is gedocumenteerd.

Kees van der Wiel is freelance historicus

→ De luchtreis van de karnmolen. (foto Fia de Wilde)

↙ Om de welwaterput te herstellen, moest Jan zelf de put in. (foto Fia de Wilde)

↓ De melkkelder met Deense koelbakken uit de negentiende eeuw, zoals die er in 1998 bijlag. (foto Fia de Wilde)

↘ De aspotten naast de schouw, waarvan de scherven onder de vloer werden aangetroffen. (foto Fia de Wilde)

Fia de Wilde-Piso, *Hoeve Nooit Gedacht, meer dan vijf eeuwen boeren* 178 blz., € 19,95, te bestellen bij jenfdewilde@gmail.com

